

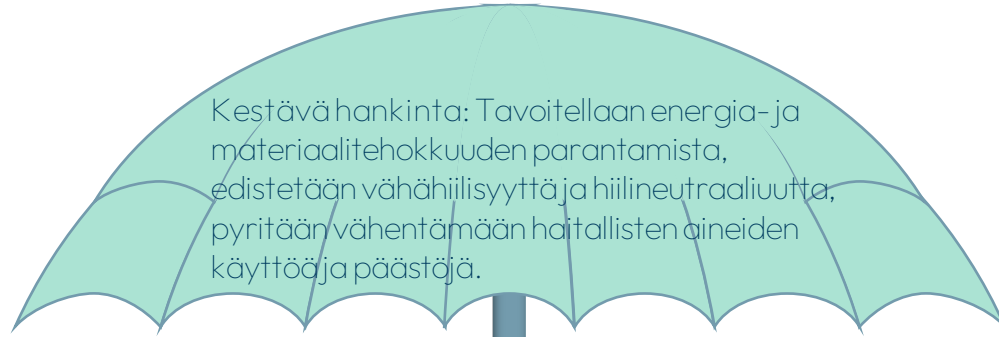
Kohti hiilineutraaliustavoitetta: huomio hankintojen ilmastovaikutuksiin

Vähähiiliset julkiset hankinnat

Jenni Rovio, Keski-Suomen kuntien ilmastoweбинаari

29.3.2023

Termit tutuiksi – kestävät hankinnat ja vähähiilisyys

Kestävä hankinta: Tavoitellaan energia- ja materiaalitehokkuuden parantamista, edistetään vähähiilisyyttä ja hiilineutraaliuutta, pyritään vähentämään haitallisten aineiden käyttöä ja päästöjä.

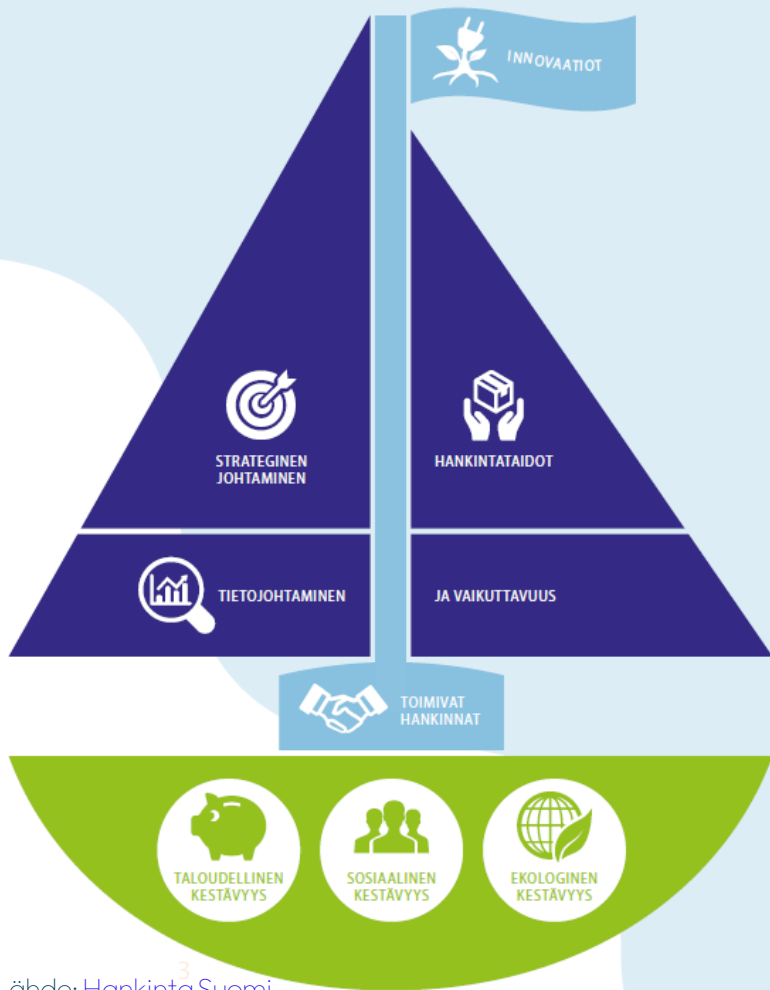
Vähähiilinen hankinta: tuotteen tai palvelun koko elinkaarenaikaiset kasvihuonekaasupäästöt on otettu hankinnassa huomioon ja niille on asetettu vaatimuksia ja/tai vertailukriteerejä. Suunnittelun työvälineenä käytetään hiilijalanjäljen laskentaa vaikuttavimpien päästökohteiden paikantamisessa.

Hiilijalanjälki: Hiilijalanjälki kuvaa tuotteen tai palvelun ilmastovaikutusta muunnettuna hiilidioksidiekvivalenteiksi (CO₂ekv). Hiilijalanjäljellä tarkoitetaan yleensä koko elinkaaren hiilijalanjälkeä. Hiilijalanjälkeä voidaan käyttää hankinnan vaikutuksen seurantaan.

Hiilikädenjälki: Tuotteesta tai palvelusta syntyvien ilmastohyötyjen summa muunnettuna hiilidioksidiekvivalenteiksi (CO₂ekv). Ratkaisun elinkaaren aikana syntyviä absoluuttisia päästöhyötyjä.

Elinkaariarviointi: Osoitetaan tuotteen vähähiilisyys. Menetelmä on standardoitu ja se ilmaisee tuotteen potentiaalisia ympäristövaikutuksia koko sen elinkaaren ajalta raaka-aineiden hankinnasta tuotantoon, käyttöön, käytöstä poistoon, kierrätykseen ja jätteiden loppusijoitukseen (ns. kehdestä hautaan).

Eri materiaalien päästöihin vaikuttaa merkittävästi se käytetäänkö laskennassa yleisiä päästöarvoja vai kolmannen osapuolen tarkastamia tuotekohtaisia ympäristöselosteita (EPD = Environmental Product Declaration).

Kansallinen hankintastrategia (2020) ohjaamassa kuntien hankintoja

- Strategia sisältää 8 toisiaan tukevaa tahtotilaa ja niitä konkretisoivat tavoitteet. Kansalliset toimet ovat hankintayksiköille konkreettisia työkaluja, joilla tavoitteita on mahdollista saavuttaa.

1. Strateginen johtaminen
2. Hankintataidot
3. Tietojohtaminen ja vaikuttavuus
4. Toimivat hankinnat
5. Innovaatiot
6. Taloudellinen kestävyys
7. Sosiaalinen kestävyys
8. Ekologinen kestävyys

- Strategian muuttumista toiminnaksi seurataan. Laadittujen mittarien avulla voidaan seurata strategian vaikutusta ja aikaansaatuja tuloksia. Mittareiden tuottaman tiedon avulla voidaan myös ohjata tulevia toimia ja resursseja.

Kokonaismalli ja strategian mittarit tahtotiloittain

Onnistumisen mahdollistajat

Hankintataidot

1. Organisaatioiden hankintaosaamisen strategisen ja operatiivisen kyvykkyyden taso
2. Julkisiin hankintojen keskittyvien koulutuskokonaisuuksien, opintokokonaisuuksien sekä täydennyskoulutuksen määrä
3. Tarjottavan koulutuksen relevanssi ja kohdentuminen hankintojen parissa päätoimisesti tai oman toiminnan ohessa työskentelevien osaamisen kehittämiseen

Strateginen johtaminen

1. Hankintastrategian/hankintojen strategiset linjaukset laitteiden yksiköiden osuus
2. Tulevaisuuteen suuntaavan hankintojen toteuttamissuunnitelman laitteiden osuus
3. Kansallisessa hankintastrategiassa tai organisaation strategiassa esitettyjen vaikuttavuustavoitteiden toteutumisen järjestelmällistä seurantaa toteuttavien organisaatioiden osuus
4. Julkisilla organisaatioilla on laadittuna hankinnat huomioiva suunnitelma häiriötilanteisiin varautumisesta

Tiedolla johtaminen ja vaikuttavuus

1. Hankintoihin liittyvien data-alustojen ja kansallisten sähköisten työkalujen käyttöaste
2. Vaikuttavuusperusteisten hankintojen määrä ja osuus
3. Hankintojen laadun ja vaikutusten seuranta ja hyödyntäminen johtamisessa hankintayksiköissä ja kansallisesti

Toteutus yhdessä markkinoiden kanssa

Toimivat hankinnat

1. Tietopyyntöjen ja markkinavuoropuhelulukusujen osuus hankinnoista sekä hankintasuunnitelmia ja kilpailutuskalentereita julkaisevien yksiköiden osuus
2. Tarjousten määrän kehitys sekä kilpailutuksiin osallistuvien ja voittaneiden yritysten piirteet
3. Palvelun käyttäjien ja heitä edustavien tahojen osallistuminen valmisteluvaiheeseen, osuus hankinnoista

Innovaatiot

1. Innovaationäkökohtien huomiointi hankinnan valmisteluvaiheessa, osuus hankinnoista
2. Vaihtoehtoisten ja innovatiivisten ratkaisujen tarjoamista edistävien menettelyjen ja toimintatapojen osuus hankinnoista
3. Hankittujen ratkaisujen uutuus tilaajalle ja markkinalle & vaikutukset hankintayksikön kannalta

Hankintojen avulla saavutettavat vaikutukset

VTT

Taloudellinen kestävyys

1. Rikosrekisteriöteon tarkastamista tukevan teknologian käyttöönotto
2. Hankintojen osuus, jotka toteutetaan suunnitelmallisesti elinkaari- ja vaikuttavuuslaskelmia hyödyntäen
3. Julkisten hankintojen kokonaisvoxyymi ja sen suhde kilpailutettujen hankintojen voxyymiin

Sosiaalinen kestävyys

1. Hankintayksiköt, jotka hyödyntävät työllistymisehtoa hankinnoissaan
2. Työ- ja oppisopimuspaikat, jotka on synnytetty työllistymisehtoa hyödyntämällä
3. Hankintayksiköt, jotka edistävät ihmisoikeusriskien tunnistamista ja perusoikeuksia hankinnoissa
4. Hankintayksiköillä on käytössä yhteinen Code of Conduct -malli

Ekologinen kestävyys

1. Hankintojen osuus, jotka edistävät hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamista
2. Hankintojen lukumäärä, jotka edistävät Suomen kiertotalouden tiekartan toteutumista
3. Hankintojen avulla tapahtuneet kasvihuonepäästöjen vähennykset
4. Luomuruoan osuus vuonna 2030 ruokapalveluhankinnoissa on 25 %

HANKINTAYKSIKÖT

YRITYKSET & PALVELUIDEN KÄYTTÄJÄT

YHTEISKUNTA

Hankintalaki tukee ympäristöasioiden edistämistä

Esimerkiksi

- Ympäristönäkökohtien arviointi korostuu erityisesti hankinnan suunnitteluvaiheessa. Hankinnan suunnitteluvaiheessa ympäristö- tai hiilijalanjälki voidaan huomioida hankintalain 71 §:n mukaisesti hankinnan kohteen kuvauksessa. Hankintayksikkö voi määritellä ympäristövaatimukset hankinnan kohteena olevalle tavaralle, palvelulle tai urakalle. (Marinin hallituksen ehdotus: hiilijalanjälki sisällytetään hankintakriteereihin ympäristövaikutuksiltaan merkittävässä hankinnoissa)
- Hankintayksikkö voi käyttää hankinnan kustannuksien arvioimisen perusteena elinkaarikustannuksia.
- Hankintalain 93 § ja 94 §:ien mukaisesti hankintayksikkö voi asettaa ympäristönäköohdat kokonaistaloudellisen edullisuuden vertailuperusteiksi.
- Hankintayksikkö voi hankinnan kohteen kuvauksessa tarjouspyynnössä esitettyjen kokonaistaloudellisuuden edullisuuden perusteissa tai sopimuksen toteuttamisen ehdoissa vaatia tiettyä merkkiä näytöksi siitä, että hankinnan kohde vastaa vaadittuja ympäristöominaisuuksia.
- Voimassa oleva hankintalaki mahdollistaa hankintojen laadun huomioon ottamisen tarjousten vertailussa. Laatutekijät voivat liittyä yhä enenevässä määrin tuotteiden teknisten ominaisuuksien ohella myös hankintojen ekologiseen kestävyYTEEN.

Lähde: [Eduskunta.fi](https://eduskunta.fi)

Katse organisaation strategisiin tavoitteisiin

- Hankintaorganisaatioita ohjaa EU-tason ja/tai kansallisen tason strategiset ohjelmat sekä sopimukset, kuten [hiilineutraali Suomi 2035](#), [EU:n vihreän kehityksen ohjelma](#), ja [kansallinen strateginen kiertotalousohjelma](#).
- Hankintaorganisaatiolla voi olla omia strategioita, jotka vaikuttavat ympäristöä säästäviin julkisiin hankintoihin. Tällaisia ovat esimerkiksi energia-, ilmasto- ja ympäristöstrategiat sekä kuntastrategia.
- On tärkeää, että kokonaistavoite jalkautuu kaikille organisaation tasoille ja toteutettuihin hankintoihin.
- Hankintojen strategisissa linjauksissa määritellyjä tavoitteita tulee seurata ja asettaa niille mittarit.
- Kestävien hankintojen tekemisessä on havaittuja haasteita ovat mm. strategisen tuen puute (ei huomioida operatiivisessa toteutuksessa), riittämätön resurssointi (budjettisuunnittelu) ja hankintojen hajautuneisuus eri toimialoille ja yksiköihin (osa-optimointi).

Lisätietoa: [Kestävät julkiset hankinnat – nykytila ja kehittämissuunnitelmia](#)

Kestävät julkiset hankinnat

- Tärkeä keino edistää kestävyystavoitteiden toteutumista ja vähentää kulutuksen ympäristövaikutuksia.
- Edistää ympäristöystävällisten palveluiden ja tuotteiden kysyntää.
- Julkisten hankintojen keinona kestävyystavoitteiden saavuttamisessa on ympäristö- ja sosiaalisten näkökulmien liittäminen hankintaprosessiin ja erityisesti kestävyyskriteerien käyttö tarjouspyynnöissä.
  - Voidaan hankkia markkinoiden parhaimmista kuuluvia tuotteita ja ohjata toimitusketjua kestävämpään suuntaan.
- Kestävien hankintojen vaikuttavuutta voidaan parantaa soveltamalla hiilijalanjäljenlaskentaa, ympäristömerkkejä ja -standardeja sekä elinkaariarviointia ja siihen perustuvaa kustannuslaskentaa.
- Voi mahdollistaa uusien innovatiivisten ratkaisujen markkinoille tulon (vaikuttavuusperuste tai innovatiivinen hankinta)

Lisätietoa [KEINO-osaamiskeskus. Mikä kestävä hankinta?](#)

Vastuullisuuden huomioiminen hankinnoissa

- Vaatimuksia voidaan asettaa sekä tarjoajan soveltuvuudelle, vähimmäisvaatimuksille, vertailuperusteille että hankintasopimukselle.
- Käytetään olemassa olevia vastuullisuuskriteereitä / luotettavaa tietoa, ja voidaan myös määritellä mahdollisesti tiedossa olevat ratkaisut joilla on merkittävää vaikuttavuutta.
- Tarjouspyyntöasiakirjoissa hyödynnetään vähimmäisvaatimuksia mahdollisimman paljon. Tai panotetaan vertailussa riittävästi laatua, ympäristökriteereitä riittäväällä painotuksella (15 % tai yli),
- Markkinavuoropuhelut ovat erityisen tärkeitä työkaluja silloin, kun on kyse organisaation ja hankintayksikön tavoitteiden edistämisen kannalta tärkeistä ja kokoluokaltaan merkittävistä hankinnoista tai kun halutaan selvittää uudenlaisia (innovatiivisia) ratkaisuja.

Vastuullisuustavoitteita asetetaan eri lähtökohdista

Tavoite

CO₂-päästöjen vähentyminen

- Liikkumisenpalvelut
- Ajoneuvohankinnat
- Lämmitys
- Sähkö

Tavoite

Haitallisten kemikaalien vähentäminen

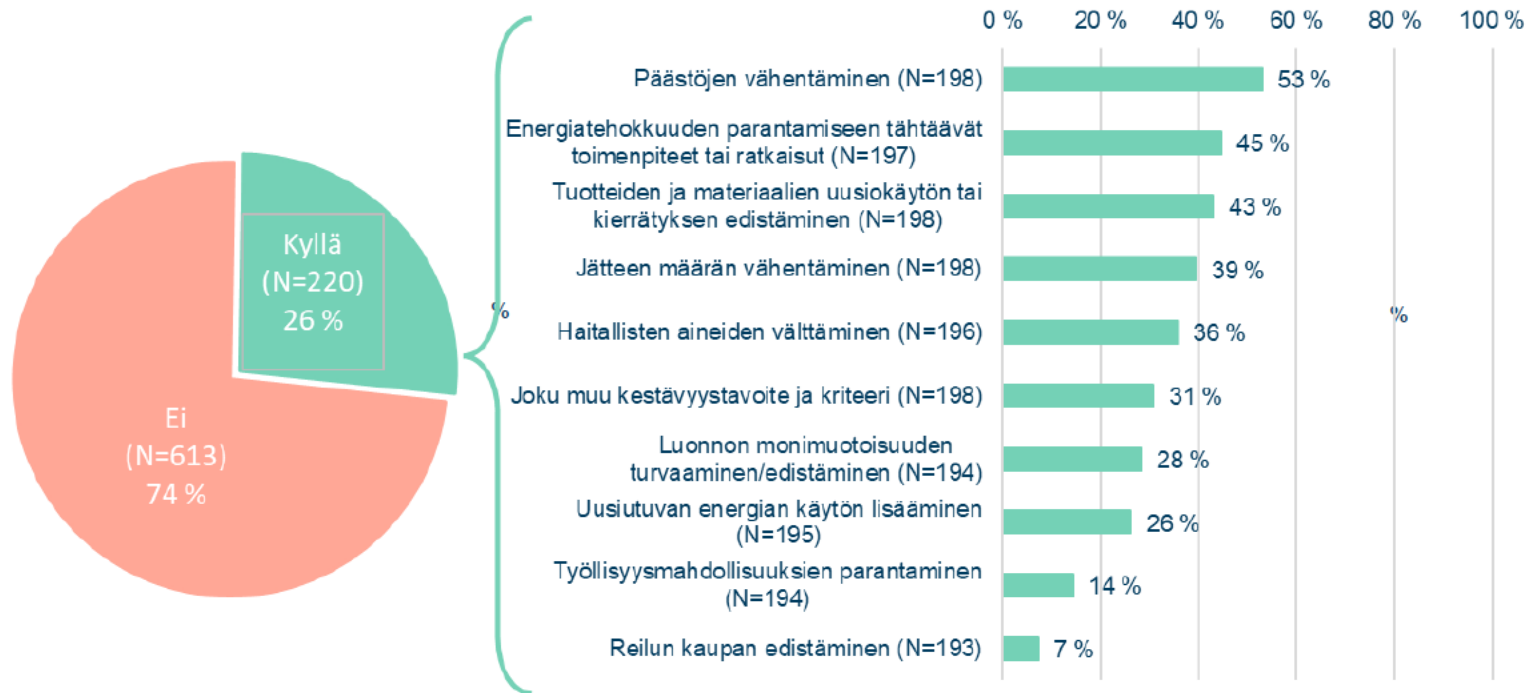
- Siivouspalvelut ja -tuotteet
- Kalusteet
- Rakentamien

Tavoite

Globaalin vastuullisuuden huomioiminen

- Riskimaatuotteet esimekiksi katukivet, tietyt elintarvikkeet, elektroniikka, tekstiilit

Hankintojen kestävyys ja vaikutukset

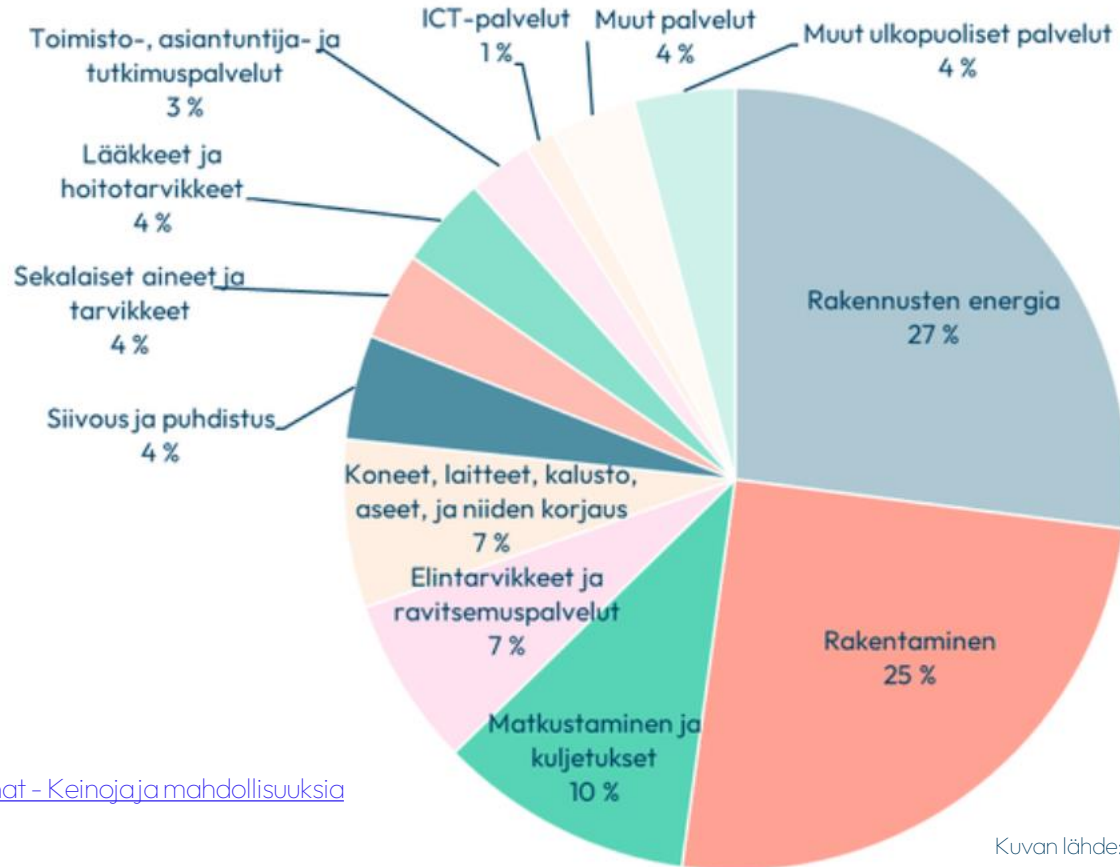
Kestävyystavoitteet ja -kriteerit hankinnoissa. N=837
HUOM! N=vastaajat yhteensä, prosenttiosuus "kyllä" vastauksille,

Markkinavuoropuhelu työkaluna onnistuneisiin hankintoihin

- Markkinakartoitus voi sisältää esimerkiksi tietopyyntöjä, tiedotustilaisuuksia, kehittämistyöpajoja, toimittajien tapaamisia, vapaamuotoisia teknisiä vuoropuheluita ja hankinta-asiakirjojen lähettämistä kommentoitavaksi.
- Markkinavuoropuhelut ovat erityisen tärkeitä työkaluja silloin, kun on kyse organisaation ja hankintayksikön tavoitteiden edistämisen kannalta tärkeitä ja kokoluokaltaan merkittävistä hankinnoista tai kun halutaan selvittää uudenlaisia (innovatiivisia) ratkaisuja.
- Jos hankinta arvioidaan strategisesti tärkeäksi, on luontevaa asettaa hankinnalle kunnianhimoiset vaikuttavuustavoitteet (*konkreettiset myönteiset vaikutukset, joita hankinnalla halutaan saavuttaa*). Markkinavuoropuhelua voidaan käyttää selvittämään, miten vaikuttavuustavoitteet olisivat siirrettävissä hankintaan ja myöhemmin tarjouspyyntöasiakirjoihin.
- Hankinta on hyvä aikatauluttaa väljäksi, markkinavuoropuheluprosessiin voidaan käyttää aikaa jopa puoli vuotta ennen tarjouspyynnön julkaisua.

- Lue lisää: [KEINOn markkinakartoitus opas](#)

Julkisten hankintojen kasvihuonekaasupäästöt

Lähde: [Vähähiiliset julkiset hankinnat - Keinoja ja mahdollisuuksia päästövähennyksiin](#)

Hankintakategorioiden vähähiilisyyspotentiaalit ja merkittävimmät toimenpiteet

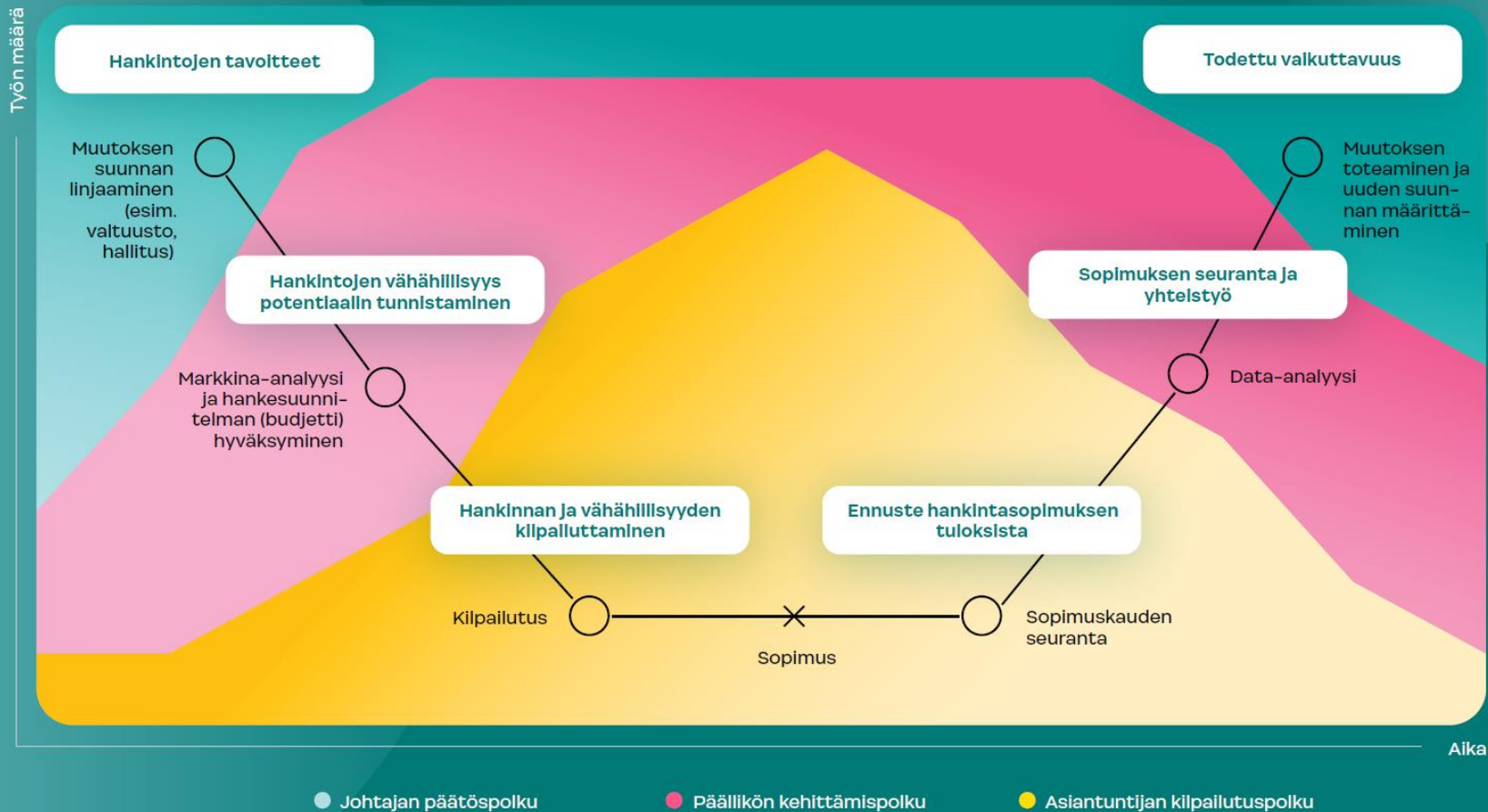
Hankintakategoria	Merkittävimmät päästölähteet	Merkittävimmät toimenpiteet	Vähähiilisyys-potentiaali
Rakennusten energia: sähkö	Fossiilisen sähkön hankinta	Uusiutuvan sähkön hankinta ja energia- tehokkuustoimenpiteet rakennuksissa	Erittäin merkittävä
Rakennusten energia: lämpö	Fossiilisen lämmitysenergian hankinta	Matalamman päästökertoimen poltto- ainesten hankinta soveltuvin lämmitys- järjestelmin, lämmitystapamuutokset ja energiatehokkuustoimenpiteet rakennuksissa.	Erittäin merkittävä
Rakentaminen ja rakennukset: Rakennusten rakentaminen ja korjaaminen	Rakennusten pää- materiaalien tuotanto, kuten betonien, metallien ja eristeiden	Edellytetään hankinnoissa päämateriaalien valintaa suosien vähähiilisiä materiaaleja.	Suuri
Rakentaminen ja rakennukset: Alueiden rakentaminen ja korjaaminen	Materiaalien tuotannon päästöt sekä kuljetukset	Edellytetään hankinnoissa seuraavia toimenpiteitä: resurssivaivat materiaalivalinnat, kuten purkubetonin käyttö maarakentamiseen ja kuljetuksen tarpeen minimointi.	Erittäin merkittävä
Rakentaminen ja rakennukset: Rakennusten ja alueiden rakentamis- ja kunnossapitopalvelut	Fossiiliset polttoaineet työkojeissa ja kuljetuksissa	Työmaatoimintojen hankinta päästöttömän tai fossiilitoman konseptin mukaisesti sekä kuljetuksien valinta vähäpäästöisten käyttövoimien mukaan.	Erittäin merkittävä
Matkustaminen ja kuljetukset: Kuljetusvälineet	Fossiiliset polttoaineet kalustossa: päästöt heijastuvat polttoaineiden hankintaan	Kuljetusvälineiden hankinta vähäpäästöisten käyttövoimien ja kulutuksen mukaan. Huomaa, että tämän hankintakategorian päästöt voivat kasvaa, kun hankitaan sähköllä toimivia kuljetusvälineitä.	Erittäin merkittävä
Matkustaminen ja kuljetukset: Matkustus- ja kuljetuspalvelut	Fossiiliset polttoaineet kalustossa sekä epätehokkaat matkustus- ja kuljetussuoritteet	Uusiutuvaa energiaa tai sähköä hyödyntävien matkustus- ja kuljetus- palveluiden hankinta. Edellytetään hankinnoissa ensisijaisesti käyttötap- muutoksia tehokkaampien matkustus- ja kuljetuspalveluiden parin.	Erittäin merkittävä
Elintarvikkeet ja ravitsemuspalvelut	Ruoka-ainesisältö ja hävikki	Tarjontaan vähäpäästöisempien ruoka- ainesten osuuden lisäämisen sekä hävikin minimoinnin edellyttäminen hankinnoissa.	Suuri
Muut koneet ja laitteet	Koneiden ja laitteiden käytön edellyttämät polttoaineet, energia ja materiaalit	Energiatehokkaiden ja vähäpäästöisten käyttövoimien käyttöön soveltuvien koneiden ja laitteiden hankinta.	Erittäin merkittävä
Sivous, pesupalvelut ja tarvikkeet	Palveluntarjoajien toimintojen energian- käytön sekä matkustuksen ja	Palveluntarjoajien keskinäinen vertailu merkittävimpien päästölähteiden osalta.	Kohtalainen

Hankintakategoria	Merkittävimmät päästölähteet	Merkittävimmät toimenpiteet	Vähähiilisyys-potentiaali
	kuljetuksen aiheuttamat päästöt		
Huonekalut	Huonekalujen materiaalit ja tuotannon päästöt	Kierrätettyjen ja kunnostettujen kalusteiden hankinta sekä niille pitkän elinkaaren takaaminen huoltopalveluiden avulla.	Suuri
Tekstiilit	Tekstiilikuitujen materiaalit ja tuotanto	Uusiutuvan energian edellyttäminen tuotannossa	Kohtalainen
Elektroniikka ja tietotekniikka: Tietokoneet ja laitteet	Laitteiden materiaalit ja tuotanto	Uusiutuvan energian edellyttäminen tuotannossa	Kohtalainen
Elektroniikka ja tietotekniikka: ICT- ja tietoliikennepalvelut, ATK, käyttöpalvelut	Palveluntarjoajien energiankulutus	Uusiutuvan energian sekä energia- tehokkuuden edellyttäminen palveluntarjoajilta	Kohtalainen
Lääkkeet ja hoitotarvikkeet	Lääkkeiden ja hoito- tarvikkeiden tuotanto	-	Ei raportoitu

Vähähiilisen hankintojen pelikirjassa mallit yhteistyöstä

- Vähähiilisten hankintojen tekeminen ei ole yksinkertaista ja se vaatii pitkäjänteistä yhteistyötä julkisen organisaation sisällä sekä yritysten kanssa.
- Vähähiilisten hankintojen systemaattisessa tekemisessä on kolme askelta:
  1. Tunnista ja linjaa tarvittava muutos mahdollisimman tarkasti (hiilineutraalisuus tavoite)
  2. Tunnista mitä ja missä hankintakategoriassa tulee tehdä (vaikuttavuuspotentiaali)
  3. Selvitä millä hankintasopimuksilla muutos on mahdollista saavuttaa ja toteuta vähähiilinen hankinta.
- Pelikirjassa esitellään kuusi (6) vähähiilisen hankinnan johtamisen ja toteuttamisen päätöksenteon vaihetta hankinta elinkaaren mukaan, joilla systemaattisesti etenemällä voi ottaa haltuun vähähiilisten hankintojen kokonaisuuden.
- Onnistumisen edellytys on yhteistyö. Eri toimijoiden roolien selkiyttäminen on avainasia.
- Yksittäisessä hankinnassa vauhti voi olla ripeä, mutta koko hankintayksikön osalta kyse on pitkästä muutosprosessista.

VÄHÄHIILISEN HANKINNAN PÄÄTÖSENTEKOHETKET

Päästöjen vähennys-potentiaali

Hankintakategorian
**päästöjen
suuruusluokka ja
tärkeimmät päästölähteet**

Hankinnan
kohteeseen
liittyvä
vähähiilisyys-
potentiaali

Hankinnan
**vähähiiliset
vaihtoehdot ja
markkinoilla** ovat
vähähiiliset ratkaisut
ja hankintamallit

Olemassa olevat
**kriteerit, työkalut ja
keinot määrittää ja
todentaa
vähähiilisyys**

Hiilijalanjälkitietoon ei sisälly muita merkittäviä ympäristövaikutuksia:

- Kiertotalouteen liittyviä näkökohtia ja ominaisuuksia, kuten monikäyttöisyys, korjattavuus, käytöstä, kierrätettävyys,
- uusiomateriaalien osuus, jne.
- Haitallisia aineita, kemikaaleja, toksisuutta
- Monimuotoisuuden vaikuttavia tekijöitä
- Eettisiä ja sosiaalisia näkökulmia

Hankintayksikön
**mahdollisuus vaikuttaa
hankinnan sisältöön ja
toteutukseen**

Hankinnan
toteutukseen
liittyvä
potentiaali

Vähähiilisen ratkaisun
**kustannusvaikutus ja
hankintaan
mahdollisesti sisältyvät
riskit**

Hankintayksikön
osaaminen
vähähiilisyyskriteerien
ja tavoitteiden sekä
todentamisen keinojen
asettamisessa

Vähähiilisten hankintojen tarkistuslista

Oleennaista hankintojen vähähiilisyyden tekemisessä ja seuraamisessa:

1. Ymmärtää **mistä CO₂-päästövähennyspotentiali** koostuu. (Spend-analyysi ostolaskudatasta -> Hankintapulssi)
2. **Tunnistaa ne hankintakategoriat**, joissa on merkittävää CO₂-päästövähennyspotentialia.
3. Tunnistaa näistä kategorioista **merkittävät hankinnat** ja asettaa CO₂-päästövähennykselle suuruusluokkatavoite konsultoiden asiantuntijoita sekä yrityksiä.
4. Päättää **talousarvio**, joka sisältää hankinnan kustannusarvion sekä tarvittavan työpanoksen hankinnan valmisteluun ja kilpailuttamiseen.
5. Selvittää mitkä ovat niin sanotut vähähiilisyyden hotspotit (*mille on jo olemassa kriteereitä/luotettavaa tietoa*) ja pyrkii hankinnan kohteen kuvauksella jo määrittelemään mahdollisesti tiedossa olevat ratkaisut joilla on merkittävää vaikuttavuutta päästöjen vähentämiseen.
6. Käydä **monipuolista markkinavuoropuhelua** hankinnan valmistelun eri vaiheissa ja kommunikoida tavoitteet selkeästi.
7. Valita sopiva **hankintatapa**.
8. Laatia tarjouspyyntöasiakirjat, joissa **hyödynnetään vähimmäisvaatimuksia** mahdollisimman paljon (helpottaa hallinnollista taakkaa).
9. Laatia sopimusluonnos, jossa on selkeät seurannan ja **raportoinnin tavat ja mittarit sekä bonukset ja sanktiot**.
10. Resursoida riittävästi **sopimusseurantaan** ja sopimuskauden aikaiseen yhteistyöhön.
11. Arvioida sopimuksen ja tarjouspyynnön "onnistuminen" – palautteen kerääminen kilpailutukseen osallistuneilta yrityksiltä sekä hankinnan työryhmältä ja sopimuksen käyttäjiltä.
12. **Rakentaa toimintamalli**, joka mahdollistaa systemaattisen hyödyntämisen syntyvälle tiedolle ja osaamiselle, mukaan lukien sopimusseurannan mittaridatan tuominen johdon päätöksentekoon.

Hankintojen suunnittelu ja valmistelu

Käsittely kaikissa vaiheissa vastuullisuus- ja innovatiivisuus-tavoitteiden edistämisen kannalta

- Hankintojen suunnittelu ja kytkentä budjettiin
- Hankintatarpeen tunnistaminen
- Hankinnan valmistelu (ryhmä, aikataulu, budjetti)
- Hankinnan vaikuttavuuden arvioinnin tai esiselvityksen (tms.) tekeminen
- Markkinoiden kartoitus
- Alustava hankinnan kohteen kuvaus ja vaatimusmäärittely/ toivotun lopputuloksen määrittely
- Markkinavuoropuhelu vaatimusten ja sopimusehtojen sisällön tarkentamiseksi
- Hankintamenettelyn valinta ja rahoituksen varmistaminen

Kilpailutus ja päätös

- Hankinta-asiakirjojen laatiminen
  - Hankinnan kohteen vaatimukset
  - Tarjoajan soveltuvuusvaatimukset
  - Valinta- ja vertailuperusteet
  - Sopimusehdot
  - Tarjouksentekoa koskevat ohjeet
- Hankinta-asiakirjojen julkaiseminen
- Tarjousten käsittely
- Hankintapäätöksen tekeminen
- Muutoksenhakutoimenpiteisiin vastaaminen

Sopimuksen elinkaari

- Sopimuksen viimeistely
- Sopimuksen taltiointi sopimushallintaan
- Sopimusmuutosten hallinta
- Sopimuksen toteutumisen seuranta ja valvonta sekä reklamaatiot
- Toimittajayhteistyökokoukset
- Tavoitteiden toteutumisen seuranta
- Sopimuksen päättäminen

Hankintatoimen analysointi ja muut työkalut

Hankintatutka

- Hankintatutka-palvelussa voidaan mitata itsearvioinnin ja raportoinnin avulla hankintayksiköiden hankintatoimen kyvykkyyttä eli maturiteettia.
- Työväline auttaa organisaatiota tunnistamaan keskeiset kehittämiskohteet sekä arvioimaan hankintatoimen hyviä käytäntöjä eri sidosryhmien näkökulmista ja suhteessa muihin organisaatioihin.

Hankintapulssi

- Hankintapulssi on hankintojen analysointijärjestelmä ostolaskudatan analysointiin. Mahdollistaa ostolaskuaineistoon perustuvan vähähiilisyysraportoinnin. Tiedon avulla organisaatio voi tunnistaa, mistä tuoteryhmistä aiheutuu eniten laskennallisia päästöjä ja kohdentaa vähennystoimenpiteitä ensisijaisesti näihin hankintoihin.

Hankintaluotsi:

- Hankintaluotsi-palvelu on koko julkiselle sektorille maksuton hankintojen strategisen suunnittelun apuväline. Tieto ohjaa hankintayksiköiden tavoitteiden asettamista, niiden sisällyttämistä tekeillä olevaan tarjouspyyntöön ja lopuksi arvioimaan tavoitteiden toteutumista hankinnan elinkaaren aikana.

Itsearvioinnin ja vaikuttavuuden tarkastelun työkalut

- Hankintaosaamisen itsearviointi on tarkoitettu hankintayksiköissä julkisten hankintojen parissa työskenteleville. Työkalun käyttäjä saa arvokasta tietoa omasta osaamisestaan, tukee organisaationsa osaamisen kehittämistä. [Linkki](#)
- Hankintojen vaikuttavuuden tarkastelu Hilmassa. Tietojen avulla hankintayksiköt voivat tarkastella organisaationsa nykytilaa ja arvioida kehittämistoimenpiteitä esimerkiksi vuositasolla. [Linkki](#)

Matkustaminen ja kuljetukset

- Julkisten hankintojen kokonaispäästöistä noin 11 % muodostuu matkustamisen ja kuljetuksen päästöistä (palvelut, kuljetusvälineet, työmaat, poltto- ja voiteluaineet)

-> Matkustus- ja kuljetuspalveluiden hankinnat 62 % kokonaispäästöistä.

Markkinoilla on vähäpäästöisiä vaihtoehtoja, joilla voidaan hankkija suoraan puhdasta teknologiaa/ täyssähköiset liikennevälineet.

- Voidaan pisteyttää kilpailutuksessa alin päästötaso - > kannustaa liikennevälineitä vähäpäästöisiin käyttövoimaratkaisuihin.
- Käyttötapamuutokset tapahtuvat pitkällä aikajänteellä, mutta näihin voidaan vaikuttaa esimerkiksi suunnittelemalla palveluista houkuttelevia (reitti).

- Puhtaiden ajoneuvojen direktiivi (8/2021-) koskee sekä ajoneuvojen hankintaa että leasing-palveluita ja lisäksi joitain palveluhankintoja ja joukkoliikennettä.
- Hankintayksiköt ratkaisevat missä hankinnoissa toteutetaan vaatimukset.
- Direktiivi asettaa osalle ajoneuvoista käyttövoimavaatimuksia, mutta myös muilla kriteereillä ja ajoneuvoilla on väliä.

Ympäristönäkökohta	Vaatus / Kriteeri
Terveydelle ja ympäristölle haitalliset pakokasupäästöt (typenoksidi-, hiilivety- ja hiukkaspäästöt...) Tärkeää: Euro-päästöluokat <u>eivät</u> vähennä hiilidioksidipäästöjä!	<ul style="list-style-type: none"> • EURO / Euro -päästöluokat • Vaihtoehtoiset käyttövoimat • Taloudellisen ajon koulutus • Ympäristösuunnitelma • Ajotavan seurantajärjestelmä
Hiilidioksidipäästöt	<ul style="list-style-type: none"> • CO₂ päästöraja (vain henkilö- ja pakettiautot) • Vaihtoehtoiset käyttövoimat • Taloudellisen ajon koulutus • Ympäristösuunnitelma • Ajotavan seurantajärjestelmä • <i>(Lisävarusteet, mm. vakionopeuden säädin, moottorin esilämmitin...</i> • <i>Renkaiden vierintävastus)</i>

Esimerkki käytettävistä vaatimuksista

Palvelun tuottamiseen käytettävistä ajoneuvoista vähintään XX/XX tulee olla täyssähköisiä.

LISÄKSI

Polttomoottorikäyttöisten ajoneuvojen on täytettävä Euro 6 –päästöluokan vaatimukset

LISÄKSI

Tarjoajan kuljettajat ovat suorittaneet viimeisen 5 vuoden aikana tai suorittavat sopimuskauden aikana taloudellisen ajotavan koulutuksen, joka sisältää teoriaa ja ajoharjoittelua

Julkisten hankintojen hiilijalanjälki ja vähähiilisyyspotentiali

- Suuri vähennyspotentiali: [Energia](#) mm. sähkön hankinta, lämmitysenergia
- Suuri vähennyspotentiali: [Rakennukset ja talonrakentaminen](#)
- Suuri vähennyspotentiali: [Infrarakentaminen ja kunnossapitopalvelut](#)
- Suuri vähennyspotentiali: [Matkustaminen ja kuljetukset](#)
- Keski-suuri vähennyspotentiali: [Ruokapalvelut ja elintarvikkeet](#)
- Keski-suuri vähennyspotentiali: [Tavarahankinnat](#) mm. koneet, laitteet, siivous, huonekalut, tekstiilit, elektroniikka ja tietotekniikka

Vähähiilisen rakentamisen Raksa-kahvit: Nappaa hiili rakentamisessa ja selätä pullonkaulat

Tapahtuman tiedot

Aloituspäivämäärä:

21.4.2023 klo 9:00

Päätymispäivä:

21.4.2023 klo 10:00

Tapahtumakaupunki: Teams-
webinaari

Viimeinen ilmoittautumispäivä:
19.4.2023

Tapahtuman järjestäjä: KEINO

Tervetuloa KEINO-osaamiskeskuksen raksa-kahveille! Teams-alustalla järjestettävissä rennoissa ja keskusteleivissa aamukahvitilaisuuksissa pureudutaan kiinnostaviin ja ajankohtaisiin vähähiilisen rakentamisen aiheisiin. Aamukahvit alkavat aina päivän aiheeseen liittyvällä alustuksella, jonka jälkeen aiheesta keskustellaan yhdessä. Kahveilta osallistujien mukaan lähtee uutta tietoa ja tiedonlähteitä, kokemuksia, kuulumisia sekä vertaistukea!

Ilmoittautuminen ja lisätietoa:

<https://www.hankintakeino.fi/fi/ajankohtaista/tapahtumat/vahahiilisen-rakentamisen-raksa-kahvit-nappaa-hiili-rakentamisessa-ja>

Raksa-kahvien alustavat aiheet:

- 21.4. klo 9–10 Nappaa hiili rakentamisessa ja selätä pullonkaulat
- 26.5. klo 9–10 Kuule kiertotalouden opit
- 25.8. klo 9–10 Materiaalitietokanta suunnittelun ja vaikuttavuuden seurannan apuna
- 29.9. klo 9–10 Onnistu markkinavuoropuhelussa
- 3.11. klo 9–10 Keksitään uutta ja kehitetään vanhaa - rakennusalan innovaatiot
- 26.1.2024 klo 9–10 Rakenna puusta
- 15.2.2024 klo 9–10 Rakentamisen vihreä siirtymä

Verkkokoulutuksia kestävästä hankinnoista

<https://www.eoppiva.fi/koulutukset/julkisilla-hankinnoilla-kestava-tulevaisuus/>

[Vähähiiliset julkiset hankinnat -webinaarisarja](#)
[Hankintakeino.fi](#)

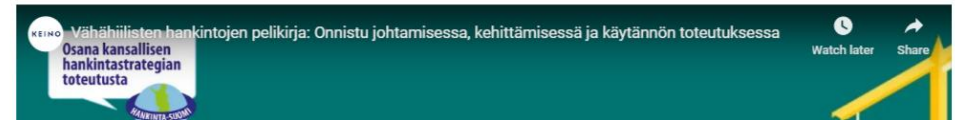

Katso Vähähiilisten hankintojen pelikirja -webinaarien tallenteet:

Ensimmäinen osa: Vähähiilisten hankintojen pelikirja - Onnistu kehittämässä ja käytännön toteutuksessa

Toinen osa: Vähähiilisten hankintojen pelikirja: Onnistu johtamisessa, kehittämässä ja käytännön toteutuksessa

<https://www.hankintakeino.fi/fi/materiaalipankki/vahahiilisten-hankintojen-pelikirja/>

Vähähiilisten hankintojen johtamisen kehitysohjelmaan haku käynnistyy 2023

Lue lisää vuoden 2022 akatemiasta:

<https://www.hankintakeino.fi/fi/ajankohtaista/uutiset-artikkelit/vahahiilisten-hankintojen-johtamisen-kehitysohjelma-kaynnistyy>

Muutosagentit tukevat alueilla kestävien ja innovatiivisten hankintojen tekemisessä

Muutosagentteja löytyy seuraavista maakunnista:

Etelä-Karjala | Pasi Toropainen

Etelä-Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa | Matti Alakoskela

Etelä-Savo | Ilkka Liljander

Pirkanmaa, Kainuu ja Lappi | Antti Savola

Satakunta, Päijät-Häme ja Kanta-Häme | Jarkko Koskinen

Keski-Suomi | Nina Kaari

Pohjanmaa | Kimmo Koivisto

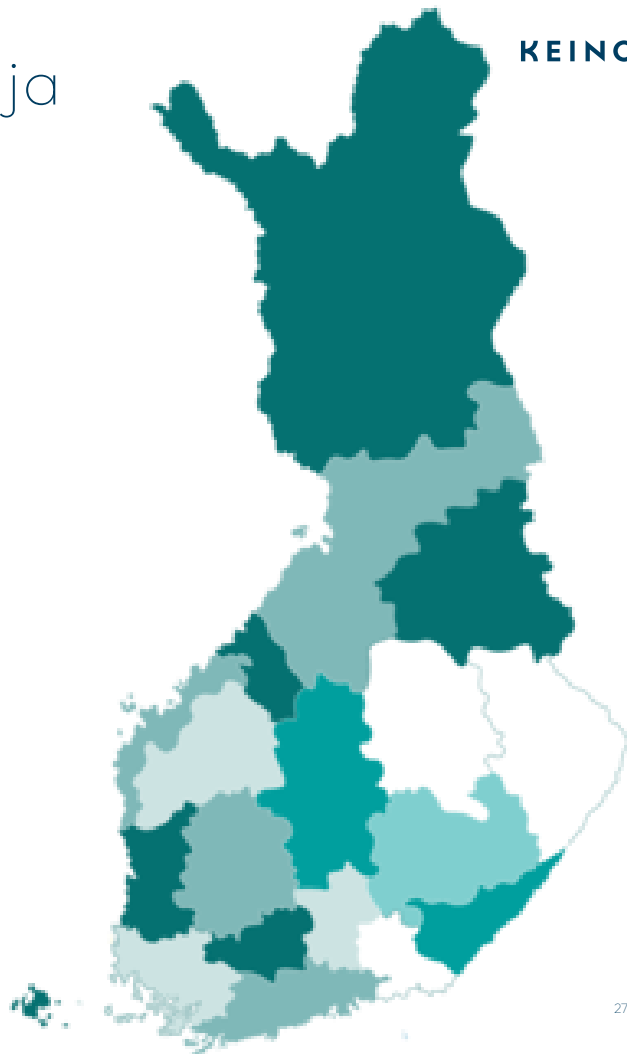
Pohjois-Karjala ja Pohjois-Savo | Heidi Soininen

Pohjois-Pohjanmaa | Tuuli Pohjola

Uusimaa | Pentti Komssi

Varsinais-Suomi | Riikka Leskinen

Tutustu: <https://www.hankintakeino.fi/fi/palvelut/muutosagentit>

Materiaaleja hyödynnettäväksi

Kuljetuspalvelut/puhtaat ajoneuvohankinnat:

- [Puhtaat ajoneuvohankinnat](#)
- [Direktiivi: Puhtaustavoitteet julkisten hankintojen ajoneuvoille](#)
- [Ajoneuvojen ja kuljetuspalveluiden ympäristökriteerit Helsingissä](#)
- [Päästöttömät työmaat green deal konsepti](#)

Vähähiiliset julkiset hankinnat ja kiertotalous (materiaalitehokkuus):

- [Vähähiiliset julkiset hankinnat -pelikirja](#)
- [Vähähiiliset julkiset hankinnat -webinaarisarja](#)
- [Vähähiiliset julkiset hankinnat - Keinoja ja mahdollisuuksia päästövähennyksiin](#)
- [Vähähiilisyyspotentiaalın tuotekortit](#)
- [Hiilijalanjäljen soveltaminen julkisissa hankinnoissa - Selvitys laskentamenetelmien kehitystyöstä rakentamisessa ja ruokahankinnoissa](#)
- [Rakentamisen päästötietokanta](#)
- [Kiertotaloushankintojen käsikirja](#)
- [Vähähiilisyys ja kiertotalous julkisissa hankinnoissa: Kiihdyttämö -hankkeen tulokset, opit ja kokemukset](#)
- [Kiertotalous julkisissa purkuhankkeissa: Hankintaopas](#)
- [Asuinkerrostalojen peruskorjauksen suunnittelun hankinta ja kehitystyö - Case Helsingin kaupunki](#)
- [Kiertotalouden edistämistä infra-hankinnalla - Case Tampereen kaupunki](#)
- [Vähähiilisen urakan hankinta, Länsirannan koulu - Case Kuopio](#)

Elintarvike- ja ruokapalveluhankinnat:

- [Motivan kriteeritietopankki: elintarvikkeet](#)
- [Vastuullisten ruokapalveluiden hankintaopas](#)

Lisätietoa CVDstä

CVD:stä ja puhtaiden ajoneuvojen lainsäädännöstä:

- [Kuntaliiton yleiskirje 13/2021](#)
- [Laki ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimuksista](#)

Kuljetuspalveluiden ja ajoneuvojen muista kriteereistä:

- [Motivan tietopankki, kuljetuspalveluiden kriteerit \(HUOM!, ei huomioi CVD:tä\)](#)
- [Motivan tietopankki, henkilö- ja pakettiautohankintojen kriteerit \(HUOM!, ei huomioi CVD:tä\)](#)

KEINO

Kestävien & innovatiivisten
julkisten hankintojen
verkostomainen osaamiskeskus

Kiitos

Ole yhteydessä:

jenni.rovio@motiva.fi

[@hankintakeino](#)

[@keino-osaamiskeskus](#)

[@hankintakeino](#)

[hankintakeino.fi](#)